

www.e-rara.ch

**D. Epiphanii Episcopi Constantiae Cypri, contra octoaginta haereses opus ,
panarium, sive arcula, aut capsula medica appellatum, continens libros tres,
& tomos sive sectiones ex toto septem**

Epiphanius

Basileae, [1543]

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-5598>

Eiusdem divi Epiphanii anacephaleosis, sive summa totius operis panarii appellati, et contra octoaginta haereses conscripsit: eodem Iano Cornario medico physico interprete.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

EIVSDEM Dⁿⁱ EPIPHANII ANACEPHA 595

LEOSIS, SIVE SVMMMA TOTIVS OPERIS PANARII
APPELLATI, ET CONTRA OCTOAGINTA HÆ-

reses conscripti: eodem Iano Cornario Medico

Physico interprete.

VANDOQVIDEM uolumus uobis & nomina hære-
seon indicare, & nefarias apud ipsos actiones reuelare, quæ
uelut uirus & uenena existunt: simul autem cum ipsis etiam
antidotos adaptare, quæ commorsis quidem sint auxiliares,
præoccupent autem in hoc illapsuros: nam panarium quod-
dam, aut capsulam medicæ eorum qui à bestiis uenenatis com-
morsi sunt interpretabimur, hoc est, librum quendā per tres
conscripsum, continentem hæreses octoaginta, quæ sanè be-

*Panarium
aut capsula
medica.*

stiarum aut reptilium morsus sunt: Vnum uerò est post octoaginta ueritatis funda-
mentum, simulq; doctrina, salutaris tractatio, & CHRISTI sponsa sancta Eccle-
sia: quæ fuit quidē ab æterno, uerū per CHRISTI in carne aduentum, iuxta tem-
poris successionem, prædictarū hæreseon pars reuelata, & à nobis in illorum scripto-
rum commentarijs per CHRISTI prædicationem locata, & rursus post omnia
harum hæreseon flagitia, uelut refrigerium eorum qui hæreseon erumnas perlege-
runt, à nobis per orationis compendium iuxta apostolorum doctrinam, clarè annun-
ciata: rogamus ut omnes studiosè uersetis & præfationē, & sequentes deinceps hæ-
reses, & confessionem pro ueritate, & ueritatis doctrinam, & sanctæ catholicæ Eccle-
siæ fidem. Sunt autē in toto opere per prædictos tres libros diuiso, primum, secun-
dum, ac tertium, hæc. Tres libros in septem tomos diuisimus. In unoquoq; uerò to-
mo numerus quidam hæreseon ac sectarum habetur. Simul autem omnes octoagin-
ta sunt, quarū nomina & prætextus hi sunt. Barbarismus, Scythismus, Græcismus,
Iudaismus, Samaritismus. Ex his sunt quæ deinceps sequutæ sunt. Ante aduentum
quidem CHRISTI, post barbarismum & Scythicam superstitionē, ex Græcismo
productæ hæ, Pythagoræi siue Peripatetici, Platonici, Stoici, Epicuræi. deinde Sa-
mariticæ hæresis ex Iudaismo ortæ quatuor sunt gētes, Gortheni, Sebuæi, Dosithæi,
Esseni. Deinde idem prædictus Iudaismus, qui ab Abraam formam accepit, & per
datam Mosi legem ampliatus est, & à Iuda filio Iacob, qui etiam Israël appellatur, per
Dauidem regem ex eius tribu primum cognomen adeptus est, septem sectas habet,
Scribarum, Phariseorum, Sadduceorum, Hemerobaptistarum, Ossæorum, Nasa-
ræorum, Herodianorum. Ex his sectis etiam postea iuxta temporum successionem,
apparuit salutaris Domini nostri IESU CHRISTI dispensatio, siue ipsius in car-
ne aduentus, & Evangelica doctrina ac prædicatione regni, quæ sola fons est salutis,
& fides ueritatis catholicæ ac apostolicæ Ecclesiæ. Ex hac autem diffractæ ac fissæ
sunt nomen solum CHRISTI habentes, & non item fidem, hæ hæreses, Simo-
niani, Menandriani, Saturniliani, Basilidiani, Nicolaitæ, Gnostici, qui & Stratio-
tici, & Phibionitæ: apud aliquos uerò Coddiani appellantur, ac Borboriani, apud
alios Socratitæ, apud quosdam Zacchæi: Carpocratitæ, Cerinthiani, qui & Merin-
thiani, Nazoræi, Ebionæi, Valentini, Secundiani, quibus adduntur Epiphanes &
Isidorus: Ptolemæi, Marcossij, Colorbasij, Heracleonitæ, Ophitæ, Caiani, Sethia-
ri, Archontici, Cerdoniani, Marciones, Lucianistæ, Apelleiani, Seueriani, Tatiani,
Eucratitæ, Phrygastæ, qui & Montanistæ, & Tascodrugitæ: Pepuziani, qui & Pri-
scilliani ac Quintilliani. Quibus annectuntur Artotyritæ, Tessarescæ decatitæ, qui
pascha unam diem anni faciunt. Alogi, qui Euangelium & Apocalypsim Ioannis
non admittunt. Adamiani, Sampseæi, qui & Helcesæi, Theodotiani, Melchisedecia-

ni, Bardeſianiftæ, Noëtiani, Valeſij, Cathari, qui & Nauati, Angelici, Apoſtolici, qui & Apotaſtici, Sabelliani, Origenei, turpia facientes: Origenei ab Origene, qui etiam Adamantius appellatur: Paulus Samofatenſis, Manichæi, qui & Acuanitæ: Hieracitæ, Meletiani, qui in Ægypto ſectam habent: Ariani, qui & Ariomanitæ: Audianorum ſecta, Photiniani, Marcelliani, Semiarij, Pneumatomachi, qui ſanctum Dei ſpiritum blaſphemant: Aëriani, Aëtiani, qui & Anomcei, quibus coniungitur Eumonijs: Dimceritæ, qui non perfectam CHRISTI incarnationem conſitentur, qui etiam Apolinaritæ. Qui Mariam ſemper uirginem, poſtquam Saluatorem genuit, ipſi Ioseph cōiunctam fuiſſe dicunt, quos ſanè appellauimus Antidicomarianitas: Qui in nomen eiſdem Mariæ deiparæ Collyridem offerunt, qui uocantur Collyridiani: Maſſaliani, quibus coniunguntur Martyriani, qui à Græcis ſunt, & Euphemitæ ac Sataniani. Porro facta rursus repetitione ac diuiſione harum hæreſeon, indicabo in hac ſummaria repetitione, quot ex his octoaginta ſectis in primo, & deinceps in ſecundo uſque ad tertium ſint liberum. Imò etiam quot ſint hæreſes in ſingulis ſeptem tomis, in quos tres libri digeſti ſunt. Habet autem res hoc modo.

In primo libro tomi tres ſunt, hæreſes autem quadraginta ſex, cum appellationibus ſuis, Barbariſmi uidelicet ac Scythiſmi & Græciſmi, & Iudaïſmi ac Samaritiſmi.

In ſecundo uerò libro tomi duo ſunt, & hæreſes uiginti tres. In tertio libro tomi duo, hæreſes undecim. In primo igitur libro primi tomi hæreſes uiginti ſunt, hæreſes ſcilicet, Barbariſmus, Scythiſmus, Græciſmus, Iudaïſmus. Græcorum differentia, Pythagoræi, ſiue Peripatetici, Platonici, Stoici, Epicurei. Samaritica hæreſis, quæ ex Iudaïſmo eſt. Samaritarum gentes quatuor ſunt, Gortheni, Sebuæi, Eſſeni, Doſithei. Iudaorum hæreſes ſeptem, Scribæ, Phariſæi, Sadducei, Hemerobaptiſtæ, Oſſæi, Naſaræi, Herodiani. In ſecundo uerò tomo primi libri hæreſes tredecim ſunt, Simoniani, Menandriani, Saturniliani, Baſilidiani, Nicolaitæ, Gnoſtici, qui & Stratotici ac Phibionitæ, apud aliquos uerò Secundiani, apud alios Socratici, apud alios Zacchæi appellati: Carpocratitæ, Cerinthiani, qui & Merinthiani: Nazoræi, Ebionæi, Valentini, Secundiani, quibus connectuntur Epiphaneſ & Iſidorus, Prolemæi. In tertio autem tomo eiſdem primi libri hæreſes item tredecim ſunt, Marcoliſi, Colorbaſij, Heracleonitæ, Ophitæ, Caiani, Sethiani, Archontici, Cerdoniani, Marciones, Lucianiſtæ, Apelleiani, Seueriani, Tatiani. Hæc eſt ſumma trium tomorum primi libri. Secundi uerò libri tomi duo ſunt. Et in primo quidem ſecundi libri tomo, qui quartus eſt iuxta numeri ab initio conſequentiam, hæreſes decem & octo habentur, hoc modo, Eucratiſtæ, Phrygaſtæ, qui & Montaniſtæ ac Taſcodrugitæ: Peſuziani, qui & Quintilliani, quibus cōiunguntur Artotyritæ, Teſſareſcædecatitæ, qui paſcha unam anni diem faciunt: Alogi, qui & Euangelium & Apocalypſim Ioannis non ſuſcipiunt: Adamiani, Sampſæi, qui & Helceſæi: Theodotiani, Melchiſedeciani, Bardeſianiftæ, Noëtiani, Valeſij, Cathari, Angelici, Apoſtolici, qui etiam Apotaſtici: Sabelliani, Origenei, turpia facientes: Origenei, ab Origene Adamantio.

In ſecundo autem tomo eiſdem ſecundi libri, quinto uerò iuxta prædictum numerum hæreſes quinque ſunt. Pauli Samofatēſis hæreſis, Manichæi, qui & Acuanitæ: Hieracitæ, Meletiani, qui in Ægypto ſectam fecerunt: Ariani. Atque hæc eſt tomorum ſecundi libri ſummaria repetitio. Similiter autem & in tertio libro tomi duo ſunt. Et in primo quidem tomo tertij libri, ſexto autem iuxta numerum quem diximus, hæreſes ſeptem ſunt, Audiani, Photiniani, Marcelliani, Semiarij, Pneumatomachi, qui ſpiritum Dei ſanctum blaſphemant, Aëriani, Aëtiani, qui & Anomæi, à diſſimilitudine ac inæqualitate perſonarum in ſancta Trinitate ab ipſis inuecta, appellantur. In ſecundo uerò tomo eiſdem tertij libri, ſeptimo autem iuxta diuiſionem quam diximus, hæreſes quatuor ſunt, Dimceritæ, qui non perfectam CHRISTI incar-

incarnationem confitentur, qui etiam Apolinaritæ. Et qui sanctam Mariam semper uirginem, postquam Saluatorem genuit, ipsi Ioseph copulatam fuisse dicunt, quos uocauimus Antidicomarianitas. Et qui in nomen eiusdem Mariæ Collyridas offerunt, qui sanè uocantur Collyridiani: Massaliani. Et de recta ac uera fide apologia, cum compendio doctrinæ, quæ sit sancta Catholica & Apostolica Ecclesia. Hæc est summa & enumeratio totius contra octoaginta hæreses operis, & unius pro ueritate apologiæ, hoc est sola catholica Ecclesia, in tres quidem libros digesta, uerum in septem Tomos diuisa. Faciam porrò rursus summariam repetitionem aliam primi tomus primi libri contra uiginti hæreses tractantis. Primum etenim omnium hæreseon matres habentur, & exemplaria ac nomenclaturæ, ex quibus omnes aliæ ortæ sunt, & sunt hæc. Barbarismus, quæ per seipsam est, & durauit à diebus Adam in decem generationes usque ad Noë. Barbarismus autem appellatus est, ex eo quod eius temporis homines non habuerint principem quendam, aut unam concordiam, sed quod unusquisque pro sua ratione procedebat, & sibi ipsi lex pro propriæ uoluntatis prærogatiua fiebat. Scythismus à diebus Noë, & postea usque ad turris Babylonis ædificationem, & post turris tempus ad paucos annos, hoc est, usque ad Phalec & Rhagan, qui ad Europæ regionem declinantes, Scythiæ parti & ipsorum gentibus adiudicati sunt, ab ætate Tharra & ulterius, ex quo Thraces orti sunt. Græcismus à temporibus Seruch exorsus per idololatriam, & sicut quisque tunc procedebat secundum aliquam superstitionem, ad ciuiliorem uitam, moresque ac statuta: ita tamen, ut simulachra tunc coeperint poni hominum genera, quæ tunc sequebantur ac deificabant, per colores quidem ab initio depingentes ac repræsentantes eos qui olim apud ipsos in honore fuerunt, aut tyrannos, aut præstigiatores, aut qui aliquid fecerunt in uita memorabile, per fortitudinem siue corporum robur. Deinde uerò à temporibus Tharra patris Abraam, etiam per statuas idololatriæ amore inducto, primos suos parentes colentes, & eos qui ante ipsos uita functi erant fabricantes, ex singulari primum arte, deinde quum omnes artes ad imitationem excitarentur, ædificatores quidem lapidem ad hoc cædentes ac exsculpetes: argentarij uerò & aurifusores per propriam artis suæ materiam effingentes. Ita etiam fabri lignarij, ac reliqui. Ægyptij autem & Babylonij, simulque Phryges ac Phœnices, huius superstitionis primi autores fuerunt, tum statuariae, tum mysteriorum, à quibus plurima ad Græcos translata sunt, ab ætate Cecropis & deinceps. Deinde uerò & longè postea, Saturnum & Rheam, Iouemque ac Apollinem, & alios deos declararunt. Græci uerò appellati sunt Hellenes, ab Hellene quodam uiro qui in Græcia habitauit, & regionem ex suo nomine Hellada uocauit: aut, ut alij tradunt, ab elæa, hoc est olea, quæ Athenis enata est. Iones autem horum principes fuerunt, uelut rei sinceritas habet, ab Ione uno quodam uiro ex his qui turrim ædificauerunt, quando linguæ omnium diuisæ sunt. Ob quam causam etiam Meropes omnes appellati sunt, propter partitam uocem. Postea uerò Græcismus in sectas redactus est prioribus temporibus, Pythagoreorum uidelicet & Stoicorum, Platoniorumque & Epicureorum, ac reliquorum. Porrò diuini cultus forma simul fuit & naturæ lex in uitam inducta, separans seipsam ab his gentibus, à iactis mundi fundamentis usque huc, media existens inter Barbarismum, Scythismum, ac Græcismum: donec coniuncta est diuino ipsius Abraæ cultui, & postea factus est Iudaismus, à temporibus Abraam formam adeptus, & per Mosem septimum ab Abraam, per legem datam ipsi à Deo dilatatus: à Iuda uerò filio Iacob, qui & Israël appellatus est, per Dauidem qui primus ex eiusdem tribu regnauit, perfectum Iudaismi nomen sortitus. Differentiæ autem Græcorum hæc sunt, Pythagorei, si-

Barbarismi
appellatio.

Thracum
origo.

Idolorum cul-
tus origo.

Hellenes,
cur dicti
Græci.

Meropum ap-
pellatio.

Pythagoræ dogmata. ue Peripatetici, qui unitatem & prouidentiam & prohibere sacrificare dijs docent: item animatis non uesci, & à uino abstinere. Decreuerunt autem simul ea quæ à luna & supra lunam sunt immortalia esse: quæ uerò infrà, mortalia. Et transire animas à corporibus ad corpora, usque ad animalia & bestias omnis generis. Athorum præceptor silentium agens, seipsum Deum nominauit. Platonici, Deum & materiam ac formam prodiderunt, & mundum factum ac corruptibilem esse. Animam uerò ingenitam, & immortalem ac diuinam. Esse autem partes ipsius tres, Rationalem, impetuofam, quæ ira concitatur, & cupiditate præditam. Vxores uerò omnibus communes esse, & nullum unam propriam habere debere, sed unumquemque cum qua uelit, illa item uolente coire. Transitum uerò animarum similiter in diuersa corpora omnis generis animantium. Simul autem & deos multos ex uno docuerunt. Stoici uniuersum esse corpus docuerunt, & sensibilem hunc mundum Deum putauerunt. Quidam uerò ex ignis essentia naturam ipsum habere pronunciant. Et Deum quidem mentem decernunt, & uelut animam totius amplitudinis cœli ac terræ. Corpus autem eius esse uniuersum, uelut dixi, luminaria uerò oculos. Carnem autem omnium perire. Animam uerò omnium à corporibus ad corpora transire. Epicurei atomos & indiuisibilia corpora, similia que ac infinita, uniuersorum principium esse statuerunt. Et finem sceleritatis esse uoluptatem docuerunt. Et neque Deum, neque prouidentiam res gubernare.

Stoicorum placita. Samaritismus, & ab ipso appellati Samaritæ. Hic est à Iudaismo, antequam deuenirent hæreses ad Græcos. Postquam uerò coepit esse Græcorum superstitio, medium eius & Iudaismi obtinuit. Originem autem accepit à temporibus Nabuchodonosor & captiuitate Iudæorum. Ipsi uerò Samaritæ inquilini sunt ab Assyrijs in Iudæa, & receperunt solum quinque libros Moysis, quum rex misisset ipsis à Babylone per sacerdotem Esdram appellatum. Omnia Iudæorum habent, præterquam abominari gentes, & neque attingere aliqua: & præterquam quod negant resurrectionem mortuorum, & alias prophetias post Moysen. *Samaritarum sectæ.* Samaritarum gentes quatuor sunt, Gortheni, qui alijs temporibus festiuitates agunt, quàm Sebuæi. Sebuæi, qui propter eandem causam in festis celebrandis à Gorthenis dissentiant. Esseni, qui neutris aduersantur, sed cum quibuslibet indiscriminatim festa celebrant. Dosithei, in iisdem gentibus uelut Samaritæ uitam degunt, circuncisione & sabbato atque alijs utuntur, & quinque libris Moysis. Amplius autem quàm alij seruant abstinentiam ab animatis, & frequentius in ieiunijs uiuunt. Quidam ipsorum etiam uirginitatem seruant, alij continenter agunt. Credunt autem mortuorum resurrectionem, quod alienum est à Samaritis.

Iudæorum hæreses. Iudæorum hæreses septem sunt. Scribæ, qui legales fuerunt, & expositores traditionum seniorum apud ipsos, per superfluam superstitionem consuetudines seruantes, quas ex lege non didicerunt, uerum sibi ipsis præscribentes simulachra iustificationis legis. Pharisei, hoc est separati, qui exactissimam uitam degebant, & longè alijs integrioribus. Apud quos etiam mortuorum resurrectio, uelut etiam apud Scribas, & de angelis ac spiritu sancto, quod sit, assensus. Vita item diuersa. Continentia usque ad tempus, & uirginitas, ieiuniumque per sabbatum. Vrceorum ac patinarum & poculorum purificationes, uelut etiam apud Scribas. Decimationes & primitiæ, & assiduæ preces, & habitus superstitiosus indumentorum, per amicula, & dalmaticas, atque pallia, & dilatationes phylacteriorum, hoc est signorum ac notarum purpuræ, & fimbriarum ac prætextuum in alis palliorum: quæ sanè fuerunt signa continentiae apud ipsos ad tempus. Iidem etiam natiuitates introduxerunt, ac fatum. Sadducæi, hoc est iustissimi, ex genere quidem erant Sa-

marita-

maritarum, simulq; sacerdotis Sadduc nomine: mortuorum uerò resurrectionem negabant, & non admittebant angelum, neque spiritum. per omnia uerò alia Iudæi erant. Hemerobaptistæ: hi per omnia quidem Iudæi fuerunt, dicebant autem neminem assequi uitam æternam, nisi quis quotidie baptizaretur.

Offeni, quos impudentissimos interpreteris. Hi omnia secundum legem perficiebant. Vtebantur autem & scripturis alijs post legem, plerosque uerò ex posterioribus prophetis reiciebant. Nasaræi, quos interpretari possis rebellatores aut dissipatores, omnem carnis esum interdicunt, animatis penitus non fruuntur. Usque ad Mosem & Iesum Naue sanctis in quinque libris Moysis nomine patriarchis utentes, ipsisq; credentes, Abraam inquam, & Isaac, & Iacob, ac superioribus, ipsoq; Mose & Aaron ac Iesu. At ipsorum quinque librorum Moysis inscriptorum scripta, docent non esse Moysis, sed alia præter ea se habere affirmant.

Herodianî: hi Iudæi quidem erant per omnia, Herodem uerò **CHRISTVM** sperabant, & huic tum honorem, tum nomen **CHRISTI** attribuebant. Hic est primus tomus, cōtinens contra omnes has uiginti hæreses tractationem. In ipso uerò habetur etiam de **CHRISTI** aduentu tractatio, & ueritatis confessio, quæ una & sola est uera Dei fides. Atque hætenus quidem procedit uiginti hæreson contradictio, & de fide atque aduentu **CHRISTI** in carne tractatio. Statim enim & euestigiò accessit Domini nostri **IESV CHRISTI** in carne aduentus, qui prædictas septem hæreses in Hierosolymis depræhendit, & uirtus ipsius has extinxit ac dispersit. Deinceps uerò post ipsius aduentum, posteriores omnes hæreses fuerunt: dico autem, postquam nuncium accepit Maria in Nazaret, & concepit Verbum quod est è cœlo ex sinibus paternis, genitum sine tempore & sine principio. Venit autem in extremis diebus Deus Verbum, ex Deo patre uerè genitus, coessentialis existens patri, & nihil à patre alteratus, sed immutabilis & inalterabilis existens, passionisq; omnino exors, sed qui tamen nostro generi compassus est, & descendit de cœlo, conceptus non ex semine uiri, sed ex spiritu sancto uerè, corpus de Maria adeptus, ita ut efformarit sibi ipsi carnem à sancta matre, & animam humanam ac mentem acceperit, & totum quicquid est homo in seipsum cum sua ipsius deitate uniuert: natusq; est in Bethleem, circumcissus, oblatus in Hierosolymis, in ulnas acceptus à Symeone, confessionem faciente de ipso prophetissa Anna filia Phanuëlis, assumptus in Nazaret, uenit que sequenti anno ut conspiceretur coram Domino, & fuit in Bethleem propter cognatos à matre gestatus, & rursus in Nazaret sublatus est, & secundum annorum circuitum in Hierosolyma uenit, gestatus à propria matre. In Bethleem in domum descendit cum propria matre, & Ioseph sene, qui cum Maria erat: atque isthic secundo anno natiuitatis suæ uisitatus est, munera accepit. Et in ipsa nocte quum Ioseph ab angelo responsum accepisset, in Ægyptum translatus est, & ubi eò descendisset rursus post duos annos redijt, mortuo Herode & Archelao successore. Nam trigésimo tertio anno Herodis, quadragésimo uerò secundo Augusti regis, nascitur Saluator in Bethleem Iudææ. Descendit autem in Ægyptum trigésimo quinto anno Herodis. Redit deinde ab Ægypto post Herodis mortem. Quare in tricesimo septimo anno principatus Herodis, puer erat annorum quatuor. Herodes enim impleto trigésimo septimo, è uita decessit. Archelaus uerò nouem annis regnauit. Itaque Ioseph quum audisset Archelaum regnare, exiuit cum Maria & puero, & secessit in partes Galilææ, & habitauit in Nazaret. Archelaus uerò genuit Herodem iuniorem, & regnauit Herodes nono anno regni patris sui Archelai iuxta successionem. & facti sunt tredecim anni, qui in aduentu **CHRISTI** in carne supputantur.

Christi aduentus.

Christus quādonatus.

At decimo octauo anno Herodis, appellati Agrippæ, ccepit **I E S V S** prædicare, & baptismum à Ioanne tunc accepit, & prædicat annum acceptum, à nemine contradictionem sustinens, neque à Iudæis, neque à Græcis, neque à Samaritanis, neque à quopiam alio. Deinde contradictionem habens prædicauit annum secundum. In uicesimo uerò anno Herodis Tetrarchæ appellati, fit salutaris passio, & à passione alienitas, gustus mortis usque ad crucem, patientis in ueritate, uerum passionis exortis in deitate. **C H R I S T O** enim passo pro nobis carne, ait Scriptura. Et rursus, Mortificatus quidem carne, uiuificatus autem spiritu, & cætera: crucifigitur, sepelitur, descendit ad inferna in deitate & in anima, captiuam ducit captiuitatem, & resurgit tertia die cum suo sancto corpore, unito corpore cum deitate, quod non amplius soluitur, non amplius patitur, non amplius morti subiectum est, uelut Apostolus dicit: Mors ipsi non amplius dominatur: ipsum corpus uerè, ipsam carnem, ipsam animam, ipsa illa omnia, non aliud quid præter id quod est corpus, sed ipsum quod est fortificauit, & in unam unitatem, & in unam deitatem uniuert, carnale, incorruptibile: corporale, spirituale: crassum, attenuatum: mortale, immortale: ita ut non uiderit penitus corruptionem, non relicta anima in inferno, non diuiso organo ad peccatum, non polluta mente ad mutationem: sed susceptis omnibus quæ sunt hominis, & omnibus perfectè seruatis concedente deitate ueræ humanitati, in necessitatibus honestis, corporalibus ac animalibus, & ex mente humana requisitus ad perfectionem, hoc est in fame, siti, eiulatu, tristitia, lachrymis, somno, labore & quiete. Hæc enim non peccati species sunt, sed uerissimæ humanitatis signa, deitate in ueritate præsentem, & humana non patientem, sed deitate in ea quæ honesta erant, & fieri oportebat consentiente, & in ea quæ extra peccatum ac mutationem interdictam existunt. Sed & resurrexit, & foribus conclusis ingressus est, ut crassum tenuem ostenderet, ipsum quod erat cum carne & ossibus. Postquam enim ingressus est, ostendit manus & pedes, & latus perforatum, ossa que ac neruos, & alia, ut non esset imaginatio quod uidebatur: fidei que ac spei nostræ promissionem confirmabat per seipsum, omnia perficiens, & cibum unà capiens & cohabitans, non in apparentia, sed ueritate: erudiens que docuit prædicare regnum cælorum in ueritate, magnum ac summum illud indicans discipulis, ac dicens:

Discipuli Domini. Docete gentes, hoc est transmutate gentes à malicia ad ueritatem, ab hæreticis sectis ad unam deitatem, baptizantes ipsos in nomen patris & filij & spiritus sancti, in dominicam nomenclaturam Trinitatis, sanctum & regium sigillum: quo ostenderet ex nomine nullam alterationem esse unius unitatis. Vbi enim hi qui baptizantur, iubentur in nomen patris baptizari, certa fit glorificatio: in nomen filij, non deficientis est nomenclatura: in nomen sancti spiritus, non est diuisa unitas, neque ab una deitate abalienata. Assumptus est in cælos in ipso corpore, & anima ac mente, quæ conuenit in unam unitatem, & unam spiritualem substantiam, & diuina effecit. Sedet in dextera patris, missis præconibus in totum orbem terrarum, Simone Petro, Andrea fratre eius, Iacobo & Ioanne filijs Zebedæi, quos olim elegerat, Philippo & Bartholomæo, Matthæo, & Thoma, Iuda, & Thadæo, Simone Zelota, & Iuda Iscariota, qui etiam proditor ipsius factus est: & alijs septuaginta duobus. Ex quibus erant septem uiduis præfecti, Stephanus, Philippus, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas & Nicolaus. Et ad hos Matthias, qui pro Iuda postremum allectus est inter duodecim Apostolos. Et cum his omnibus, Marcus, Lucas, Iustus, Barnabas, Apelles, Rufus, Niger, & reliqui ex Septuaginta duorum numero.

At post

At post hos omnes & cum ipsis, elegit Paulum sanctissimū Apostolum, per propriam uocem ē cœlo, Apostolum simulq; præconem gentium, & Apostolici ministerij impletozem ipsum misit. Qui reperit Lucam ex septuaginta duorum dispersorum numero, ipsumq; sectatorem accepit, & in Euangelio auxiliarium. Hoc itaque modo absoluta est tota Euangelica tractatio, usque ad hoc tempus. Atque hucusque erit mihi sermo de uiginti sectis, & de Euangelica mundi per CHRISTVM ac discipulos eius facta illuminatione, per consequentiā & in compendio. Quibus etiam similia colligere ac apponere licet uaticinia ac prophetias, ex lege & psalmis, itemq; aliorum cōsequentias ac ductus uidere, ac certitudinem compræhendere, quod non spurius, sed uerus, & ab omni ueteri Testamento præannunciatus, ac minimē ambiguus est CHRISTI aduentus, & Euangelica doctrina. Quo uerò nō in nimiam molem extendam operis tractationem, his contentus ero. Progressione autem facta consequenter etiam eas quæ postea in mundo exortæ sunt per malum prætextum, opiniones similiter describam. Hæc enim insunt in secundo tomo primi libri, qui de tredecim sectis tractat. Quarum prima est Simonis Magi, qui statim post CHRISTVM adhuc prædicantibus apostolis apparuit, à quo etiam Simoniani appellati sunt, eiusdem hæresi addicti. Hic ex Samaria originem ducebat, ē uico Gittharum. CHRISTI uerò nomen subiit solum. Docuit turpia facere, & coitum iniquationis, uxorūq; indifferentiam. A corporibus autem reiecit resurrectionem. Et mundum dicebat Dei non esse. Imaginem suam & Helenæ scorti quod cum ipso erat, uelut Iouis & Minervæ, discipulis suis adorandam proponebat. Dicebat insuper se ipsum Samaritis quidem patrem, Iudæis uerò CHRISTVM. Menandriani, à Menandro quodam appellati sunt, qui in aliqua re differt à Simonianis, & mundum ab angelis factum esse dicebat. Saturniliani, qui in Syria Simonianorum turpia facta corroborarunt, uerū alia à Simonianis prædicabant, quo magis admirationi essent. Originem à Saturnilo habuerunt, qui & ipse uelut Menander, mundum ab angelis factum esse asseribat, atque his solum septem, iuxta superni patris sententiam. Basilidiani, eiusdem turpis operationis actores, à Basilide, qui unā cum Saturnilo Simonianorum & Menandrianorum discipulus fuit: & aliqua similiter sentiebat, in aliquibus uerò dissentiebat. Dixit autem trecentos sexaginta quinque cœlos esse, & his nomina angelica imponit: propterea quod etiam annus tot dierum sit, & Abraxas nomen uirtutis eundem numerum referat, nimirum CCC LX V. Et hoc nomen spiritum sanctum esse dicit. Nicolaitæ, à Nicolao, qui uiduis ab apostolis præfectus fuit. Hic ob zelum propriæ uxoris, turpia facere discipulos suos unā cum alijs docuit. Et de Caulaucauch & Prunico, atque alijs barbaricis nominibus, quæ mundo scelestus inuexit. Gnostici easdem hæreses susceperunt, uerū plus omnibus turpitudinem furiose operati sunt. In Ægypto autem Stratiotici appellati sunt, & Phibionitæ. In superioribus uerò ac orientalibus partibus Secundiani. In alijs partibus Socratitæ, apud alios Zacchæi. Alij uerò Coddianos ipsos dicunt. Alij Borboritas eos uocant. Carpocratiani, à Carpocrate quodam in Asia, qui omnem turpem actionem perficere docebat, & omne studium peccati: Et nisi quis, inquit, per omnia pergressus fuerit, & uoluntatem omnium dæmonum ac angelorum perfecit, non poterit ad supremum cœlum transcendere, neque principatus ac potestates præterire. Dicebat IESVM animam intellectualem suscepisse, & quum nosset superna, ea etiam hic annunciasse. Et si quis similia IESV faceret, eum eadem uirtute præstare. Legem uerò cum mortuorum resurrectione reprobabat, uelut sectæ à Simone ortæ. Huius fuit Marcellina illa in Rhoma. Imagines fecit occulte IESV & Pauli, & Homeri ac Pythagoræ: his suffitum faciebat, easq; adorabat. Cerinthiani, qui & Merinthiani: à Cerintho & Merintho, Iudæi quidam, qui circun-

circumcisionem iactant. Mundum uerò ab angelis factum esse dicunt. IESVM autem iuxta profectum CHRISTVM appellatū esse. Nazoræi, hi IESVM quidem confitentur esse filium Dei, omnia uerò secundum legem faciunt. Ebionæi, prædictis Cerinthianis ac Nazoræis similes. Quibus coniuncta fuit aliqua parte Sampseorum & Helcesæorum hæresis. Hi CHRISTVM dicunt creatum esse in coelo, itemque spiritum sanctum. Aduenisse autem CHRISTVM in Adam primum, & iuxta tempus exuisse ipsum Adam, & rursus induisse. Hoc uerò aiunt perfecisse ipsum in aduentu suo in carne. Quum autem Iudæi essent, Euangelij usi sunt, carnis esum abominantur. Aquam pro Deo habent, CHRISTVM uerò hominem in aduentu in carnem induisse asserunt, ueluti dixi. Assidue merguntur in aquis æstate ac hyeme, ad purificationem uidelicet, uelut Samaritæ. Valentiniani, carnis resurrectionem reprobant: uetus testamentum spernunt, itemque Prophetas, legentes quidem ac suscipientes ea quæ ad similitudinem sectæ suæ figuratè exponi possunt. Verum alia fabulamenta obiter inducentes, triginta seculorum nomenclaturas proferunt masculorum ac foeminarum, simul ex patre uniuersorum generatorum, quæ & deos putant ac secula. CHRISTVM uerò è coelo corpus intulisse, & uelut per canalem Mariam ipsam penetrasse. Secundiani, quibus coniungitur Epiphanes & Isidorus, qui & ipsi ipsdem coniugationibus usi sunt, eadem cum Valentino sentientes, uerum alia quodammodo ab ipsis exponentes. Apponunt iidem turpem operationem docentes. Reprobant autem etiam hi carnis resurrectionem.

Ptolemæi: Et hi Valentini fuerunt discipuli. Quibus coniungitur & Flora. Eadem uerò etiam ipsi de coniugationibus dicunt, quemadmodum Valentinus & Secundiani. Verum in quadam parte etiam hi ab ipsis differunt. Atque hæc est summa secundi tomii primi libri tredecim hæreses continentis. Cæterum in tertio tomo eiusdem primi libri aliæ tredecim hæreses sunt, hæ scilicet, Marcosij: Marcus quidam fuit Colorbasi condiscipulus, duo principia & ipse introducens. Reprobat autem mortuorum resurrectionem. Imaginationes uerò quasdam per pocula ex incantatione in cæruleum ac purpureum colorem transmutans, pelliciebat ad se ac sacra sua deceptas mulierculas. Sed & ipse omnia uiginti quatuor literarum putari uult, similiter ut Valentinus. Colorbasij: & hic Colobarfus similiter eadem narrans, in aliqua uerò parte differens ab alijs sectis, à Marco, inquam, ac Valentino, emissiones & octonarios aliter docuit. Heracleonitæ: & ipsi octonariorum fabulamento ducuntur, aliter uerò quam Marcus, & Ptolemæus, ac Valentinus, atque alij. Sed & ad finem eos qui apud ipsos moriuntur, similiter ut Marcus redimunt, per oleum & balsami succum & aquam, nomenclaturas quasdam per Hebraicas uoces admurmurantes, super caput uidelicet eius qui liberatur. Ophitæ, serpentem glorificant, & hunc CHRISTVM putant. Habent autem reptile hoc in cista quadam. Caiani, similiter cum superioribus legem & eum qui loquutus est in lege reprobant, carnisque resurrectionem negant. Et Cain glorificant, fortioris uirtutis ipsum esse dicentes. Simul autem & Iudam demirantur ac laudant, item Core, & Dathan ac Abiron, imò etiam Sodomitas. Sethiani: hi rursus ipsum Seth glorificant, asserentes ipsum esse ex poenitentia supernæ matris, quæ post occisum Abel à Cain, superno patri congressa sit, & purum semen ipsum Seth produxerit. Ex quo deinceps deductum est omnium hominum genus. Sed & ipsi principatus ac potestates, & quæcunque alij docent, docuerunt. Archontici: hi rursus ad multos principes uniuersum referunt, & quæ facta sunt ex his facta esse dicunt. Depræhenduntur autem & in turpitudine quadam capti, carnis resurrectionem negant. Vetus testamentum calumniatur. Vtuntur autem & ueteri & nouo testamento, singula uerba ad suam sententiā falso trahentes. Cerdoniani, à Cerdone Heracleonis discipulo erroris participationem susceperunt, qui

qui ex Syria Romam profectus est, & prædicationem suam exposuit temporibus Hygini episcopi. Duo autem principia hic prædicat inter se contraria. Non esse uerò **CHRISTVM** genitum. Similiterq; mortuorū resurrectionem negat, itemq; ea quæ habentur in ueteri testamento. Marcionistæ: Marcion à Ponto originem ducens, episcopi quidem filius erat. uerū ubi uirginem corrupisset, aufugit, propterea quod expelleretur ex Ecclesia à proprio patre. Quum autem Rhomam adisset, & poenitentiam ac ueniam petisset ab his qui illo tempore isthic erant, & assequutus non esset, elatus est cōtra fidē, & tria principia induxit ac docuit, Bonum, & Iustum, ac malum. Essetq; nouum testamentum alienum à ueteri, & eo qui in ipso loquutus est. Carnis resurrectionem negat. Baptisma dat nō solūm unum, sed & duo & tria post lapsum. Pro mortuis autem in fide instructis alios baptizat, intrepidē uerò etiam mulieribus permittit ut lauacrum dent. Lucianistæ: Lucianus quidam antiquus, non is qui nunc temporibus Constantini uixit, omnia secundū Marcionem docuit. Et ad hæc, alia præter Marcionem, abundantius nimirum tradidit. Apelleiani: & hic Apelles similiter ut Marcion & Lucianus docet, uituperans omnem creaturam, & ipsum creatorem. Non autem similiter his tria principia introduxit, sed unum principium & unum Deum, qui sit summus & innominatus. Ipsum uerò unum fecisse alium, & hic factus improbus compertus, mundum in sua malicia fecit. Seueriani: Seuerus quidam rursus Apellem sequens uinum reijcit. Et uitem ex draconiformi satana ac terra inter se congressis productam esse fabulatur. Mulierem autē auersatur, sinistrae uirtutis ipsam esse asserens. Nomenclaturas uerò quasdam principum, & libros quosdam Apocryphos introducit. Similiter autem uelut alij carnis resurrectionem negat, itemq; uetus testamentum. Tatiani: Tatianus hic eodem tempore cum Iustino martyre ac philosopho uixit, uerū post mortem Iustini martyris ac philosophi, corruptus est Marcionis dogmatibus, discipulusq; ipsius fuit, atque eadem quæ ipse docuit, alijs etiam præter ipsum appositis. Dicebatur autem à Mesopotamia originem ducere. Hæc est summa trium Tomorum primi libri per quadraginta sex hæreses. At in primo tomo secundi libri, quarto uerò iuxta numerū tomorū ab initio consequentiū, hæreses sunt decem & octo, hoc modo. Enkratitæ, qui sunt auulso Tatiani, nuptias reijciunt, ex satana has esse dicentes. Omnem autem animatorum esum uitant. Phrygastæ, qui & Montanistæ ac Tascodrugitæ, uetus ac nouum Testamentū suscipiunt, alios uerò prophetas introducūt post prophetas, Montanum quendam iactātes ac Priscillam. Pepuziani, qui & Quintiliani, quibus coniunguntur Artotyritæ. Ex Phrygastarum numero hi sunt, uerū alia præter illos docent, Pepuzam ciuitatem quandam desertam in medio Galatiæ ac Cappadociæ sitam admirantes, & hanc Hierusalem putantes. Est autem & alia Pepuza. Mulieribus tribuunt ut imperent, & sacerdotio fungantur. Sacra uerò faciunt, puerum quendam iuuenem compungentes. Et sanè Quintillæ, aut etiā Priscillæ **CHRISTVM** illic in Pepuza reuelatum esse, in sceminæ specie fabulantur. Utuntur ueteri ac nouo Testamento, iuxta mentem propriam transmutantes. Tessarescaecatitæ, qui unam anni diem pascha perficiunt. In quamcunq; uerò diem inciderit decima quarta lunæ, siue in sabbatum, siue in dominicam, illam ieiunantes ac uigilantes celebrant. Alogi, sic à nobis appellati, qui Euangelium Ioannis, & eum qui in ipso est ex supernis à patre semper Deus Verbum reijciunt. Ipsum sanè Euangelium secundū Ioannem non suscipientes, neq; ipsius Apocalypsim. Adamiani, à quodam Adam uiuente appellati, ludibrii magis quàm ueritatis dogma habent. Nudi enim uelut ex matre, tum uiri, tum sceminæ, simul congregantur, & sic lectiones ac preces, & quæcunque tandem perficiunt. Solitariē autem degunt, & continentiam exercent, & nuptias non admittunt. Et Ecclesiam suam paradisum esse putant.

Sampsæi,

Sampsæi, qui & Helcesæi : hi adhuc hodie Arabiam inhabitant, in regione ultra mortuum mare sita. Qui sanè ab Elxai quodam falso propheta seducti sunt. Cuius ex genere adhuc hodie restant Marthis & Marthana duæ mulieres, quæ adorantur ab hæresi uelut deæ. Habent autem omnia similiter uelut Ebionæi. Theodotiani, à Theodoto coriario Byzantino appellati sunt. Hic summus in eruditione Græca fuit. Quum autem tunc persecutio fieret eius cum alijs quibusdam, solus elapsus, quum illi martyriū subiissent, eo quod id ipsi obijceretur, CHRISTVM nudum hominem dicere excogitauit, & ne in crimen ueniret quod Deum abnegasset, sic docuit.

Melchisedeciani, hi Melchisedec colunt, uirtutem quandam ipsum asserentes, & non nudum hominem, & in huius nomen omnia reducere ac dicere audentes.

Bardesianistæ : Bardesianus hic ex Mesopotamia originem ducebat, & primum quidem ueram fidem habebat, & in sapientia celebris erat. Verum postea declinauit à ueritate, & similia Valentino docuit, exceptis paucis quibusdam, in quibus à Valentino dissentit. Noëtiani, hic Noëtus ex Smyrna Asiæ fuit, elatione uerò euectus cum alijs quibusdam, filium & patrem CHRISTVM docuit, eundemq; esse patrem & filium, ac spiritum sanctum. Seipsum uerò dicebat esse Moysen, & fratrem suum dicebat esse Aaron. Valesij : hi uelut accepimus Bacathum inhabitant, qui principalis pagus est Arabiæ Philadiæ. Hi accedentes ac hospitio exceptos castrant. Plures uerò ipsorum eunuchi exsecuti sunt. Quædam alia docent hæresis plena, delentes legem ac prophetas, & quasdam alias turpes actiones introducentes. Cathari, hi cum Nauato Rhomano coniuncti, & digamos penitus reiiciunt, & poenitentiam non admittunt. Angelici, hi omnino defecerunt. Gloriabantur autem se habere angelicum ordinem, ut propterea nomen illud habeant. Apostolici, qui & Apotactici, & ipsi circa Pisidiæ solum sunt, & Apotacticos ad seipsos suscipiunt. Propin qui autem sunt Eueratitæ. Verum alia etiā præter hos sentiunt ac docent. Sabelliani, hi similia Noëtianis sentiunt, præter hoc solum. Dicunt enim non passum esse patrem.

Origeniani, à quodam Origene. Turpia autem operantur hi, nefanda facientes, & corpora sua corruptioni tradentes. Origeniani alij, ab Origene, qui & Adamantius & Compositor appellatur. Hi mortuorum resurrectionem reiiciunt. CHRISTVM autem creaturam, itemq; spiritum sanctum introducunt. Paradisum uerò & coelos, & alia omnia tropicè ac figuratè interpretantur. Et CHRISTI regnum finem habiturum esse, audent dicere. Hæ rursus sunt decem & octo hæreses primi tomi secundi libri. In secundo uerò tomo eiusdem libri, quinto uerò iuxta prædictum numerum, quinque hæreses sunt, hæ scilicet. Pauli Samosatensis, qui Episcopus fuit Antiochiæ magnæ. Hic parum abest, ut affirmet CHRISTVM in substantia non esse, uerbum prolatitum ipsum esse confingens : ita ut quæ de ipso in diuinis Scripturis dicta sunt prædictorio more se habeant, ipse uerò non existat, nisi à Maria & hucusque ab aduentu suo in carne. Manichæi, qui & Acuanitæ, Manis Persæ discipuli, CHRISTVM figura dicunt. Solem & lunam colunt, astris item ac uirtutibus & dæmonibus supplicat. Principia duo introducunt, bonum & malum. CHRISTVM autem in apparentia apparuisse dicunt, & in apparētia passum esse. Vetus testamentum & Deum, qui in ipso loquutus est, maledictis impetunt. Mundum uerò non totum, sed partem ex Deo factam esse asserunt. Hieracitæ, ab Hierace Leontopolita Ægyptio, expositore quodam ac magistro. Carnis resurrectionem reprobant. Vtuntur ueteri ac nouo testamento, & nuptias in totum prohibent. Solitariam uitam degentes, & uirgines, & continentiam exercentes, & uiduas suscipiunt. Pueros uerò qui nondum ad ætatis uigorem peruenerunt, regni participes fieri negant, eo quod nondum decertarunt. Meletiani in Ægypto secta sunt, & non hæresis, ut qui non preces faciunt cum his, qui in persecutione lapsi sunt. Nunc autem Arianis coniun-

coniuncti sunt Ariani, qui & Ariomanite, Filium Dei, creaturam dicunt, & Spiritum sanctum creaturam creaturæ. Carnem solum Saluatorem à Maria accepisse affirmant, & non animam. Erat autem hic Arius presbyter Alexandrinæ ecclesiæ. Hæc est secundi tomi secundi libri summa, qui quintus est iuxta consequentiam ab initio, & quinque hæreses continet. At uero in primo tomo tertij libri, sexto autem iuxta numerum quem diximus, septem hæreses sunt unà cum sectis, sic. Audiani rebellio & secta, non tamen hæresis. Hi conuersationem ac uitam bene ordinatam habent. Habent autem per omnia fidem uelut catholica ecclesia. Plerique in monasterijs habitant. Utuntur & apocryphis multis abunde. Nobiscum uero preces non faciunt, uituperantes episcopos nostros, diuites ipsos appellantes, itemque alios. Faciunt & pascha priuatim, quando Iudæi id faciunt. Habent & priuatim quidam ac contentiosum, durissime id quod secundum imaginem est interpretantes.

Photiniani. Hic Photinus ex Syrmio oriundus, & adhuc hodie superstes, Paulo Samosateno similia sensit, uerum in aliqua parte ab illo dissentit. Sed & ipse à Maria & hucusque CHRISTVM affirmat. Marcelliani, à Marcello ex Ancyra Galatiæ. Hic in principio diffamatus est, uelut qui similia Sabellio sentiret. Quum autem sæpe se defendisset, & scriptis se purgasset, à multis accusatus est uelut qui in ipsam permaneret. Fortassis autem pœnitentia ductus seipsum correxit, aut etiam discipuli ipsius. Nam pro ipso & pro discipulis eius quidam orthodoxi medio modo rationem reddunt. Semiarij, Hi CHRISTVM quidem creaturam confitentur, per ironiam uero ac cauillum, creaturam ipsum asserunt, non uelut unam ex creaturis, sed filium, inquit, ipsum dicimus, uerum eo, quod non afflictionem induxit patri per hoc quod genuit, creatum ipsum dicimus. Et Spiritum sanctum similiter creaturam esse penitus decernunt, reiicientes filij coessentialitatem: uolunt autem dicere similem essentia, & non coessentialem. Alij uero ex ipsis etiam similem essentia reprobant. Pneumatomachi, Hi de CHRISTO quidem recte sentiunt, uerum Spiritum sanctum blasphemant, creatum ipsum pronunciantes, & qui non sit ex deitate, imò abusiue propter propriam efficaciam ipsum creatum esse, sanctificantem uirtutem ipsius solum esse asserentes. Aëriani, Hic Aërius è Ponto originem duxit, & adhuc hodie superest tentatio uitæ. Presbyter hic erat episcopi Eustathij qui pro Ariano habitus est, & ab episcopatu reiectus. Quandoquidem uero ipse Aërius non constitutus est episcopus pro Eustathio, multa contra ecclesiam docuit, fide quidem existens Arianus perfectissimus. Verum amplius docet, non oportere offerre pro his, qui obdormierunt. Prohibet autem & ieiunare quarta, & profabbato, & quadragesima, & paschate. Renunciationem uero prædicat, & carnis esu omnis generis utitur, & uoluptatum delicijs licentissime. Si uero quis ex discipulis eius ieiunare uelit, Ne in diebus ordinatis hoc facito, inquit, sed quando uolueris. Asserit idem episcopum presbytero non esse excellentiorem. Aëtiani, ab Aëtio Cilice, qui fuit diaconus sub Georgio Arianorum episcopo Alexandriæ, hi etiam Anomœi, id est inæquales appellantur. Ab aliquibus uero Eunomiani, propter Eunomium quendam Aëtij discipulum, qui adhuc superest. Cum ipsis uero erat & Eudoxius Arianissans, uerum propter timorem Regis Constantini separauit seipsum, & solus Aëtius exterminatus est. Permanfit tamen Eudoxius Arianissans, non autem secundum Aëtium. Hi Anomœi & Aëtiani, CHRISTVM & Spiritum sanctum penitus à Deo abalienant, creatum ipsum affirmantes, & neque similitudinem quandam habere dicunt. Ex syllogismis enim Aristotelicis ac Geometricis Deum Patrem adstruere uolunt, & CHRISTVM non posse ex Deo esse per hunc modum. At Eunomiani ab ipso appellati, rebapti-

Anabaptistæ.

zant omnes ad ipsos accedentes, atque ipsos etiam Arianos. Rebaptizant autem in caput, sursum uertentes pedes eorum, qui baptizantur, cuius rei magna fama uagatur. Cæterum aberrare aliquem in scortatione aut alio peccato, nihil esse aiunt, Nihil enim quærit Deus, dicunt, quàm ut sit quis solum in ipsorum fide. Atq; hæ sunt primi Tomi tertij Libri, aut sextij Tomi iuxta consequentiam, hæreses. Verum in secundo Tomo eiusdem tertij Libri, septimo uero iuxta eam, quam diximus diuisionem, in quo etiam finis est uniuersæ tractationis, hæreses quatuor sunt hoc modo. Dimœritæ, qui etiam Apollinaritæ, qui non perfectam CHRISTI incarnationem confitentur, quorum aliqui coessentialē Deitati corpus dicunt. Quidam uero ex ipsis aliquando ausi fuerunt & hoc dicere, quod animam non accepit CHRISTVS, & hoc negarunt. Quidam dicto huic, Verbum caro factum est, innitentes: carnem ipsum accepisse à creata carne, hoc est Maria, negauerunt, & contentiose solum uerbum carnem factum esse dixerunt. Postea uero, haud scio, quo consilio, mentem ipsum non accepisse dicunt.

Antidicomarianitæ, qui sanctam Mariam semper Virginem, postquam genuit Saluatorem, ipsi Ioseph coniunctam esse dicunt. Collyridiani, qui in nomen eiusdem Mariæ, statim quodam anni die collyridem quandam offerunt, quibus indidimus Collyridianorum nomen. Massaliani, quos interpretes precatores, coniunguntur autem his hæreses à Græcis introductæ, nempe Euphemitæ & Martyriani & Sataniani. Hæc est septimi Tomi summa, & trium Librorum finis. Simul autem uniuersæ hæreses octoaginta sunt. Verum in ipso tertij libri fine, in septimo tomo postremum fides catholicæ ecclesiæ habetur, & Apologia pro ueritate, & prædicatio Euangelij CHRISTI, & catholicæ ac apostolicæ Ecclesiæ character, quæ est ab æterno, uerum per temporum successionem manifestissime in CHRISTI aduentu in carne reuelata est. Et quot poterit mens humana colligere tales ac tantas, & magnas appellatas, & inter laudatas habitas. Quot

Hæreses & se
et innume-
rabiles sunt.

sunt differentię iuuenularum, quarum non est numerus, quarum aliæ laudantur, aliæ non laudantur. Aliquæ enim ex propria mente ea quæ ad conuersationem uitæ, exercitationemq; ac statuta pertinent, sibi ipsis colligunt, & promissa coma, in conspicuo progrediuntur, aliquæ uero in sacco conspicuo. Aliquæ autem in sacco ac cinere domi desident. Aliquæ in uitæ conuersationibus ac ieiunijs ingentibus, & erumnis Deo addictæ sunt, in iuuenili fortitudine perfectam erga sponsum conscientiam testantes. Aliquæ uero uelut dixi, nō recte, sed iuxta quandam mentis præsumptionem, tyrannicè præter ueritatem iuueniliter agunt. Quemadmodum Zacchæus qui nuper mortuus est in montana circa Hierosolyma regione, qui penitus cum nullo homine preces faciebat, sed & ob eandem causam, audenter sancta mysteria contrectabat, & sacrificia quum laicus esset impudenter tractabat. Alius uero quidam, quisquis tandem ille erat uir, qui uitam summe piæ uiuere putabatur, & in monasterio circa deserta Ægypti habitabat, itemq; alius ad Sinæum habitans: qui ex somnijs iuueniliter ac fortiter, sed temere egerunt, ut impositionem manuum ad episcopatum susceperint, sederintq; ac ea, quæ episcoporum sunt facere aggressi sint, ad se non pertinentia. Alij autem non pauci se ipsos castrare ausi sunt, præter mandata, nimirum iuuenilis ac robustæ actionis gratia. Alij uero fortiter sibi agere uidentur, qui audent, non consultis alijs, & præter aliorum morem, uelut ab orthodoxis progressi, collegium sibi ipsis contrahere: sed & citra uniuersalis Synodi approbationem rebaptizare eos qui ad ipsos accedunt, nimirum ex Arianis, quum nondum res sit ex censura Synodi, uelut dixi, decisa, eo quod populi sint hodieq; inter se permixti, & multi quidem sint orthodoxi, uerum per simulationem Sacerdotibus addicti, donec

Zacchæus hæ-
reticus.

donec separatio facta fuerit talis blasphemæ hæresis, & tunc contra ipsum decretum fiet. Ex his autem, qui sic rebaptizant ex proprio iussu, peruenit ad aures nostras, quod unus sit in Lyciorum regione Presbyter. Sunt & alij, quorum unusquisque per seipsum precatur, & non cum aliquo in totum. aliqui uero in uinculis, præter Ecclesiæ statutum. Quapropter in fine totius Operis, iuenculas dixi numerum non habere, quæ ex propria sententia sibiipsis iuueniliter præstunt ad bonum quidem, ut sapientiæ species perficiant, prudentiæq; ac fortitudinis, & modestiæ ac iusticiæ, uerum iuueniliter agentes ad tyrannidem excedunt, & à ueritate seipsas euertunt, ut non sit harum numerus.

At uero hæc unica columba ac sancta Virgo Deum confitetur Patrem & Filium ac Spiritum sanctum, Patrem perfectum, Filium perfectum, Spiritum sanctum perfectum, coessentialem trinitatem, non coniunctionem ipsam trinitatem, imò Filium uere ex Patre genitum, & Spiritum sanctum à Patre & Filio non alienum: ita ut sit semper trinitas, & nunquam additionem suscipiat, & non habeat quid in seipsa inferius, sed ad unam unitatem, & unum principium Dei & Patris reducatur. Et ex hac trinitate Patris & Filij ac Spiritus sancti, omnia creata esse, non ut unquam fuerint, neque simul fuerint cum Deo, neque præextiterint, sed facta sint ex nihilo ad hoc, ut sint, à Patre & Filio & Spiritu sancto. Et hunc Patrem ac Filium & Spiritum sanctum dignatum esse, apparere sanctis suis in uisionibus, quemadmodum quisque potuit capere, iuxta potentis Deitatis ipsius donum, quod largitus est unicuique digno facto, ut nunc quidem patrem uiderit, quemadmodum audire potuit uocem ipsius, prout capiebat, sicut in ore Esaïæ dixit, Ecce intelliget Filius meus dilectus, Hæc est uox patris. Et sicut Daniel uidit antiquum dierum: Hæc est uisio patris. Verum sicut in Propheta rursus, Ego uisiones multiplicauit, & in manibus prophetarum assimilatus sum: hæc est uox Filij. At sicut Ezechiel ait, & accepit me Spiritus Dei, & eiecit me in campum: hoc dictum est de Spiritu sancto. Et multa talia dicere licet, quorum ex parte mentione facta, in transcurso ad ecclesiæ characterem ostendendum, duo uerba apposui, quum sexcenta & amplius sint similia his, quæ in Diuinis Scripturis ueteris ac noui Testamenti habentur. Et quod ipse Dominus formauit corpus Adam, & inspirauit ipsi spirationem uitæ, creans ipsi animam uiuentem. Et quod ipse Deus legem dedit Mosi, Pater & Filius & Spiritus sanctus, una deitas, & quod Prophetæ ab eadem deitate missi sunt. Et quod idem nobis Deus, Iudæorum & Christianorum Deus existens, qui Iudæos uocauit ad iustificationem, eos qui non negant Domini nostri IESU CHRISTI aduentum: & qui saluat omnes, qui secundum ueram ipsius fidem uiuunt, & non negant ueritatem prædicationis ueræ, & Euangelicæ ipsius doctrinæ. Venit enim uenit unigenitus. Et sic habet mater nostra Ecclesia, portus ille pacis serenus & tranquillus, læticia spirans cyprum uinæ, & botrum ferens nobis benedictionis, & poculum dolorem nobis exoluens, quotidie largiens sanguinem CHRISTI, meracum ueritatis. Et quod uere natus est CHRISTVS ex Maria semper Virgine, per Spiritum sanctum, non ex semine uiri, sed ab ipsa sancta Virgine accipiens corpus in ueritate, & non in apparentia, carnem uere, corpus uere, cum ossibus & neruis ac omnibus nostris, nihil à nobis euarians, præterquam in sola gloria suæ sanctitatis ac deitatis. Et quod est uas sanctificationis ac iusticiæ, citra peccatum omnia perfecte habens. Et quod habuit animam humanam in ueritate, mentem humanam in ueritate: non quod nos affirmemus mentem esse substantiam, uelut alij dicunt, sed per omnia non pollutam in pec-

Columba uni
ca.

cato, os non mentitum, labia non loquuta dolum, cor, quod non declinauit ad iritationem, mentem non emotam ad quæ non oportet, carnem quæ non operate est ea, quæ spectant ad carnis uoluptatem. Perfectus ex supernis Deus, qui non uanit, ut inhabitaret in homine, sed ipse totus homo factus est, non mutatus natura, sed qui unà cum deitate propriam humanitatem complexus est, in utero uirginis fuit in ueritate, gestatus est debito tempore, natus est per genitales meatus citra pudefactionem, impollute, absque inquinamento, educatus est, & in ulnas acceptus à Simeone & Anna, gestatus est à Maria, pedibus iter fecit, peregrinatus est, puer fuit, uir factus est per ætatem, omnia habens in seipso in perfectione: in numero annorum reputatus est, in numero mensium in utero gestatus est, factus ex muliere, factus sub legem, progressus est in Iordanem, baptizatus est à Iohanne, non opus habens lauacro, uerum propter consequentiam incarnationis in lege, nō turbans iusticiam, quo impleretur, uelut ipse dixit, omnis iusticia, ut ostenderet quod ueram carnem induisset, & ueram humanitatem. Descendit in aquas, dans magis quàm accipiens, exhibens magis quàm indigens, illuminans ipsas, potentes efficiens ipsas, in figuram eorum quæ in ipsis perficienda erant, quo hi qui in ipsum credunt in ueritate, & fidem ueritatis habent, discerent quod uere homo factus esset, uere baptizatus esset, atque sic per ipsius assensum, etiam ipsi uenientes acciperent condescensus ipsius uirtutem, & illuminarentur ab ipsius illuminatione, certiores fientes per Prophetæ dictum, in transmutationem uirtutis, in exhibitionem salutis uirtutis panis à Hierusalem accepti, & fortitudinis aquæ, ita ut hic fortis facta sit in CHRISTO uirtus panis, & fortitudo aquæ, ut ne panis nobis fiat uirtus, sed uirtus ipsius panis. Et cibus quidem est panis, uirtus autem in ipso ad uiuificationem est: & non ut aqua nos mundaret solum, sed ut in fortitudine aquæ, per fidem & efficaciam ac spem, & mysteriorum perfectionem, & sanctificationis nomenclaturam, fieret nobis ad perfectionem salutis. Et quod reuersus est à Iordane, & audierit uocem Patris præsentibus discipulis, ad ostendendum quis esset de quo testimonium præberetur. Et quod Spiritus sanctus in specie columbæ descenderit, uelut in multis sectis diximus, ut ne coniunctio putaretur ipsa trinitas, quum Spiritus in propria substantia figuraretur. Infedit autem Spiritus ac uenit super ipsum, ut uideretur de quo testimonium præbebatur, quo caro sancta chara existens & accepta Patri, ex Spiritu testimonium ferret, quo Pater approbator esset ac præco aduentus filij in carne, quo filius uerus conspiceretur, & impleret quod dictum est, Post hæc uisus est in terra, & cū hominibus conuersatus est. Et quod reuersus à Iordane, manifeste ac uere à diabolo tentatus est, in deserto, & esuriit postea propter consequentiam & ueritatem aduentus in carne. Et quod elegit discipulos, & prædicauit ueritatem, & curauerit morbos, dormierit, esurierit, iter fecerit, Dei signa operatus sit, mortuos excitari, cæcis uisum restituerit, claudos & paralyticos fortes fecerit. Et quod prædicari ueritatem, ipsum Euangelium, regnum cælorum, suam erga homines benignitatem, itemq; Patris ac Spiritus sancti. Et quod pro nobis passionē subierit in ueritate, in carne, & in perfecta humanitate, passus in ueritate in cruce, præsentem ipsius Deitatem, sed non ad patiendum conuersa, sed à passione aliena & immutabili: ita ut duæ hæ consequentiæ clarè considerentur, in CHRISTO patiente pro nobis in carne, uerum passionis exorte manente in Deitate: non homine per se existente, & per se item Deitate, sed simul præsentem Deitatem, non patientem autem, propter essentiæ sinceritatem ac incomparabilitatem: patientem autem ipso in carne, & mortem sentiente in carne, uiuente uero semper in Deitate, & suscitante mor-

*Panis cibus
est. Virtus pa-
nis uiuificat.*

tante mortuos, corpore sepulto in ueritate. Et quod exanimis manserit per triduum, sine spiratione ac sine motu, inuolutusque sit in sindone, & depositus in monumento concluso per lapidem, & sigillis additis: non conclusa Deitate, non sepulta Deitate, sed simul cum sancta anima descendente ad inferna, & auferente illinc animarum captiuitatem, frangente stimulum mortis, perumpente claustra & uectes adamantinos, exoluentem dolores mortis in propria potestate, ita ut redierit cum anima, non relicta anima in inferno, quando neque uiderit caro ipsa corruptionem, quum ipsam Deitas semper ipsi praesens excitaret, ita ut resurrexerit ipse Dominus & Deus, & uerbum ac Filius Dei, cum anima & corpore ac uniuerso organo, cuncto ipsius organo in Spiritum, ipsum uidelicet corpus spirituale existens, quod aliquando tactui subiectum fuerat, & flagris traditum, uoluntaria deitatis uoluntate, & tentari a diabolo permissum, ac famem sentire, & somnum & erumnam, tristitiamque ac moerorem. Ipsum hoc corpus sanctum cunctum est de cetero Deitati, Deitate indefinenter simul praesente corpori ipsi sancto talia passo. Surrexit enim, & cunctiuit ipsum in seipsum in unum spiritum, in unam unitatem, in unam glorificationem, in unam suipsius deitatem. Apparuit enim in ueritate, & correctatus est a Thoma, & cum Apostolis cibum accepit, & cohabitauit cum ipsis quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Immo ingressus est foribus conclusis, & ingressus ostendit nervos & ossa, typum clauorum, & typum lanceae, quod ipsum esset uere corpus, & quod coniunctum esset in unam unitatem, & in unam deitatem, non expectans amplius ut patiatur, non amplius moriens, uelut sanctus Apostolus ait: Surrexit dominus, non amplius moritur, mors ipsi non amplius dominatur: passibile impassibile, & passionis exors permanens semper, diuinum cum corpore & anima, & uniuersa humanitate. Et quod ipse Deus existens ascendit in coelos, & sedet in dextra Patris in gloria, non deposito sancto corpore, sed cuncto in spirituale, in unius deitatis perfectione. Quemadmodum etiam circa nostra corpora futurum est, quae nunc seminantur animalia, resurgent spiritualia. Quae nunc seminantur in corruptione, resurgent in incorruptibilitate. Quae nunc seminantur in morte, resurgent in immortalitate. Si itaque nostra corpora sic, quanto magis illud sanctum & inenarrabile, & incomparabile ac sincerum, & Deo cunctum: quod unum est de cetero uniforme, uelut etiam in hoc testatur Apostolus dicens, Etiam si cognouimus secundum carnem CHRISTVM, at nunc non amplius cognoscimus: Non quod diremit carnem a deitate, sed quod ipsa maneat, & Deo cuncta sit, non autem amplius secundum carnem, sed secundum spiritum, uelut ait, sanctificationis, ex resurrectione a mortuis IESV CHRISTI Domini nostri, hunc simul Deum habens passionis exortem & passum, & sepultum, & qui resurrexit & ascendit in gloria, uenturus ad iudicandum uiuos & mortuos, uelut dicit in ueritate. Cuius regni non erit finis. Etenim credit haec mater nostra, sancta Ecclesia, quemadmodum ipsi uere praedicatum est, & uere praestitutum est. Quod obdormiemus omnes ac resurgemus cum corpore hoc, cum anima hac, cum toto nostro organo, ut unusquisque recipiat prout fecit. Quod est resurrectio mortuorum, & iudicium aeternum, & regnum coelorum, & requies iustis, & haereditas fidelium, & tripudium cum angelis eorum, qui fidem seruauerunt & castitatem ac spem, & Domini mandata. Vere insuper & praedicatum est, & certo confirmatum est, ac creditur, quod alij resurgent in uitam aeternam, & alij in iudicium aeternum, uelut scriptum est in Euangelijs. Quaecumque enim dicit Apostolus & omnes sanctae Scripturae, uera sunt: etiam si apud incredulos & male intelligentes aliter accipiantur. At nostra est haec fides, & hoc premium, & haec mater nostra Ecclesia, per fidem

seruans, & per spem confirmata, & dilectione CHRISTI perfecta, in confessione, in mysterijs, in purgatoria lauacri uirtute: nempe, Euntes baptizate in nomine Patris ac Filij ac Spiritus sancti: in nomen Diuinæ trinitatis, in nomenclaturas nullam differentiam habētes, sed quod Deus unus nobis in Lege & in Prophetis, & in Euangelijs, & in Apostolis, in ueteri & in nouo Testamento prædicatus est, & annunciatus ac creditus, Pater & Filius & Spiritus sanctus, non ut coniunctio sit Deitas, sed trinitas uere perfecta, perfectus Pater, perfectus Filius, perfectus Spiritus sanctus. una Deitas, unus Deus. Cui gloria, honor, imperium, nunc & semper, & in sæcula sæculorum.
AMEN.

Finis Anacephalæoseos, siue Summæ totius Operis Panarij appellati, D. Epiphanijs Episcopi, Latino Cornario Medico Physico Interprete.

Eiusdem